

Sari Forsman-Hugg, Pekka Kinnunen, Päivi Kujala ja Mauri Yli-Liipola

Maa- ja elintarviketalouden ennuste, syksy: Markkinoiden riskit varjostavat ruokasektorin kasvunäkymiä

Helsinki 2024

PTT-ennusteet 2/2024

Maa- ja elintarviketalous - syksy 2024

Markkinoiden riskit varjostavat ruokasektorin kasvunäkymiä

Sari Forsman-Hugg, Pekka Kinnunen, Päivi Kujala ja Mauri Yli-
Liipola

24.9.2024

Pellervon taloustutkimus PTT

Eerikinkatu 28 A
00180 Helsinki
Sähköposti ptt@ptt.fi

ISSN 1799-9340

Sisältö

Sisältö	2
Markkinoiden riskit varjostavat ruokasektorin kasvunäkymiä.....	3
Tuotantopanosten näkymät vakaina seuraavaan vuoteen.....	4
Mustameri ohjaa edelleen viljan hintatrendejä	5
Maitotuotteiden kysyntä maailmalla vahvistaa tuottajahintakehitystä loppuvuonna ...	7
Maailmankaupan muutos jatkuu lihamarkkinoilla	9
Maatalouden yrittäjätulo laskee viime vuodesta	11
Ruuan hinnan lasku jää tänä vuonna maltilliseksi	12
Elintarviketeollisuuden tuotanto palautuu vähitellen.....	13
Kysynnän kehitys ratkaisevaa elintarviketeollisuudelle	15
Kansainvälisen kaupan jännitteet elintarvikeviennissä kasvavat	15

Markkinoiden riskit varjostavat ruokasektorin kasvunäkymiä

Markkinoiden riskit ja epävarmuus kysynnän kehityksestä varjostavat ruoka-alan kasvunäkymiä, vaikka elintarviketeollisuuden tuotanto kasvaakin tänä vuonna ja viennissä on positiivista virettä. Elintarvikevientiin liittyvät riskit kuitenkin lisääntyvät. Tuottajahintojen lasku pienentää maatalouden yrittäjätuloa tuottajahintojen laskiessa enemmän kuin tuotantopanosten hinnat. Markkinatulojen pieneneminen kohdistuu erityisesti kotieläintuotantoon.

Ruokamarkkinat sopeutuvat uuteen tasapainoon viime vuosien rajujen hintamuutosten jälkeen. Inflaatiopaineet ovat hellittäneet, ja markkinakorot laskevat. Kustannukset ja hinnat ovat kuitenkin monessa kohtaa ruokaketjua jääneet pysyvästi korkeammalle tasolle.

Toimintaympäristön riskit ovat poikkeuksellisen suuria. Riskit liittyvät sekä talouteen että politiikkaan. Maailmantalouden suhdannetilanne on tänä vuonna heikko, mutta Kiinassa ja Euroopassa ongelmat ovat myös rakenteellisia. Kiina yrittää pyristellä irti ongelmistaan vientivetoisella kasvustrategialla, jossa yritysten valtiontuilla on suuri rooli. Tämä johtaa vastatoimiin Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Tilanteen eskaloituessa merkittävänä riskinä on Kiinan ruoka-alaan kohdistuvat toimenpiteet, koska ruoka on kaikissa maissa poliittisesti merkittävä teema. Vaikutukset voivat olla suoria tai välillisiä Suomen elintarvikesektorin kansainvälisiin kauppavirtoihin.

Yksityisen kulutuksen epävarmuus hidastaa ruoka-alan kasvua. Inflaation hidastuminen, palkkojen nousu ja markkinakorkojen lasku kohentavat kotitalouksien ostovoimaa ennustekaudella, kun reaalitytulot nousevat. Yksityisen kulutuksen kasvu on ensi vuonna kuitenkin melko maltillista. Työmarkkinatilanteen epävarmuus, huoli oman talouden kehityksestä ja maailmanpoliittinen epävarmuus voivat heijastua myös elintarvikkeiden ostopäätöksiin.

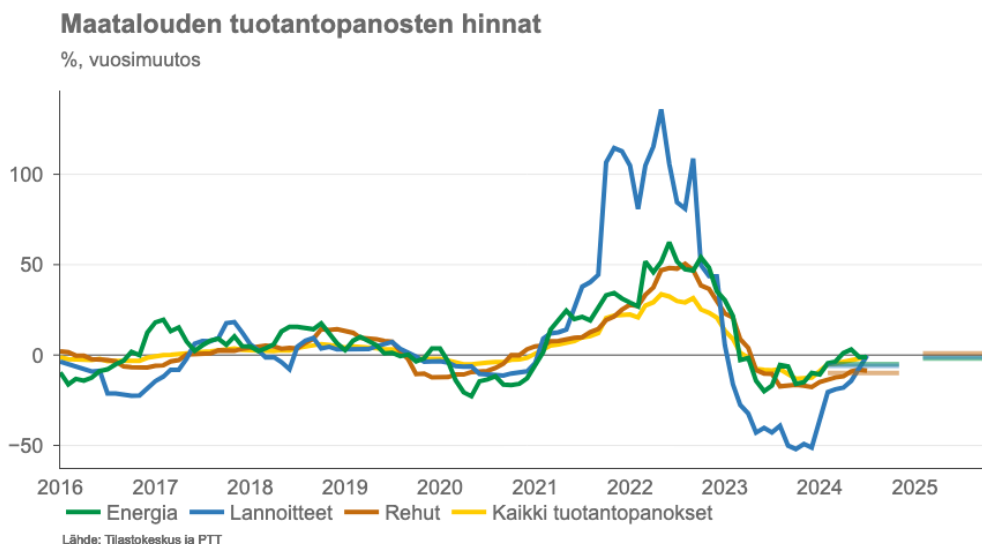
EU:n uusi komissio aloitti kesäkuussa. Uusi komissio kaudella 2024–2029 painottaa edelleen kilpailukykyistä, vähähiilistä ja kiertotalouteen perustuvaa Euroopan kehitystä puheenjohtajaksi toiselle kaudelleen valitun Ursula von der Leyenin johdolla. Komissio on aloittanut EU:n maatalouden tulevaisuudesta strategisen vuoropuhelun, jossa kootaan yhteen maatalouden ja elintarvikealan keskeiset sidosryhmät. Vuoropuhelun tehtävänä on laatia yhteinen visio

maatalous- ja elintarvikejärjestelmän tulevaisuudesta. Käytännön vaikutukset maatalouteen ja elintarvikesektoriin ovat vielä epävarmoja.

Ennusteen teknisenä oletuksena Ukrainan sodan oletetaan jatkuvan nykyisellään ilman uusia suhdanteeseen merkittävästi vaikuttavia käännteitä. Ennustekausi on tämä ja ensi vuosi.

Tuotantopanosten näkymät vakaina seuraavaan vuoteen

Maatalouden tuotantopanosten hinnat ovat tasaantuneet viime vuosien hintapiikeistä. Viime vuosien suurimmat epävarmuudet tuotantopanosmarkkinoiden kehityksestä ovat laantuneet, joskin hintataso on jäänyt aikaisempaa korkeammaksi. Yleisen hintatason nousun vuoksi aikaisempien vuosien alempia hintoja ei tulla näkemään lähivuosien aikana. Tänä vuonna tuotantopanosten hinnat kokonaisuudessaan laskevat noin 3 prosenttia. Tuotantopanosten hintojen kehityksen keskeisinä epävarmuustekijöinä ovat Lähi-idän konflikti sekä Venäjän ja Ukrainan välisen sodan kehittyminen. Lähi-idän konfliktin eskaloituminen voi nostaa energian hintoja nopeasti.

Lannoitteiden hinnat laskevat tänä vuonna noin 6 prosenttia. Kotimaassa lannoitteiden hinnat ovat pysyneet samalla tasolla vuoden 2023 kesästä saakka, eikä tulevan vuoden aikana ole näkyvissä huomattavia muutoksia. Lannoitteiden myynti on jatkunut vahvana uudella lannoitekaudella, ja kaupankäynti on

vuoden 2024 aikana ollut samassa tahdissa viime vuoden kanssa. Kansainvälisillä markkinoilla typpilannoitteiden hinnat jatkavat epävakaina, mutta suuria pysyviä muutoksia hintatasossa ei ole nähtävissä. Typpilannoitteiden valmistuksessa keskeisen raaka-aineen maakaasun hinta Euroopassa oli elokuussa keskimäärin noin 10 prosentin nousussa vuoden takaiseen nähden, mutta hintamuutosten odotetaan pysyvän maltillisina ensi vuoden aikana. Myös ensi vuonna lannoitteiden hinnat laskevat hieman.

Rehujen hinnat ovat laskeneet vuoden 2022 kesästä saakka. Vuonna 2024 rehujen hinnat laskevat keskimäärin 10 prosenttia vuoden takaiseen nähden. Vuonna 2024 ja 2025 keskiverto viljasato pitää rehujen hinnat tasaisena. Laskevat rehuhinnat tuovat helpotusta kotieläintiloille, joskin rehujen hinnat ovat vielä yli viidenneksen korkeammalla tasolla kuin vuonna 2021.

Vuonna 2024 maatalouden käyttämien energian hinnat jäävät hieman viime vuotta alemmalle tasolle. Ensi vuonna öljyn maailmanmarkkinahinnan maltillisesti laskiessa myös maatalouden energian hinnoissa nähdään hienoista laskea. Sähkön hinnan ennustetaan pysyvän maltillisena, vaikka ajoittaisia hintapiikkejä nähdään myös tämän ennustekauden aikana.

Maatalousrakentaminen on elpymässä muutaman hiljaisen investointivuoden jälkeen. Tukikauden vaihtumisesta, kohonneista rakentamiskustannuksista, sopimustuotannon käyttöönotosta maitosektorilla sekä maatalousmarkkinoihin ja -politiikkaan kohdistuneesta epävarmuudesta johtunut investointitason pieneneminen on kääntynyt kasvuun ainakin kerrosalalla mitattuna. Investointien elpyminen ei kuitenkaan suoraan kerro tuotantoinvestoinneista, sillä viime vuosina erityisesti eläintuotantoon kohdistuvat tuotantoinvestoinnit ovat laskeneet huomattavasti, kun taas korkeat energian hinnat ovat kannustaneet energiainvestointeihin maataloilla. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla aloitetut rakentamishankkeet olivat kasvussa koko maassa viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

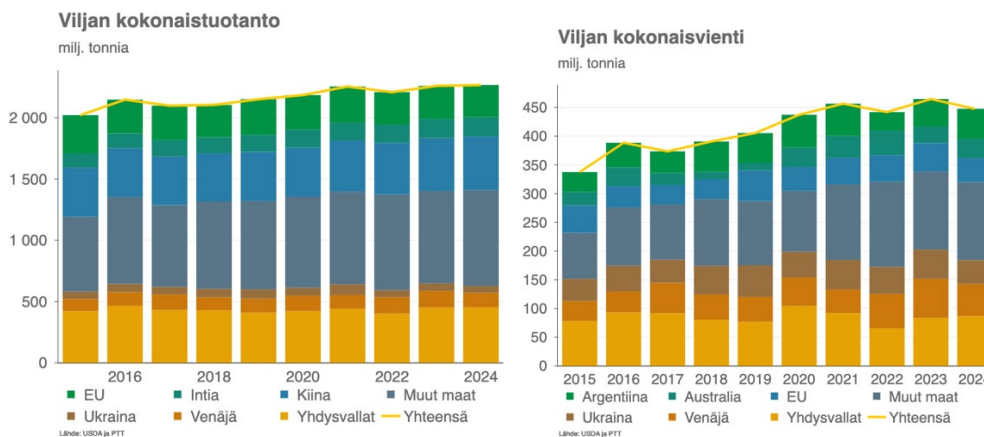
Mustameri ohjaa edelleen viljan hintatrendejä

Äärisäälot erityisesti Tynnellä valtamerellä haastavat useiden tuotteiden tuotantoa tulevilla satokausilla. Nämä sääilmiöt, kuten El Niño ja La Niña, vähentävät satoa joillain alueilla mutta samalla parantavat kasvuolosuhteita toisaalla. Tämä tasapainottaa kokonaisvaikutusta viljakasvien osalta, minkä vuoksi maailman kokonaisviljasato kasvaa hieman tällä satokaudella. Merkittävin kasvu nähdään soijantuotannossa erityisesti Argentiinan ja Brasilian kasvaneen tuo-

tannon vuoksi. Vehnäsato kasvaa maltillisesti, ja kokonaismaissisadon ennakoidaan hieman laskevan. Viljojen kokonaiskulutus kasvaa pääasiassa Kiinan lisääntyneen rehun kulutuksen myötä.

Viime syksyn sekä nykyisen kasvukauden sääolojen vuoksi Euroopan vehnäsato on jäämässä heikoimmaksi sitten satokauden 2018/2019. Tästä laskusta merkittävä osa selittyy Ranskan ja Saksan heikoilla sadoilla. Myös Venäjän vehnäsadossa nähdään merkittävää laskua kuluvalle satokaudella. Muiden maiden, kuten Kiinan, Yhdysvaltojen ja Australian satojen kasvu kuitenkin nostaa vehnäntuotannon kokonaismäärää. Vehnän kulutus tulee olemaan suurempaa kuin tuotanto pääasiassa Intian ja Kiinan lisääntyneen kysynnän vuoksi. Tuotantoa suurempi kulutus pienentää kokonaisvarastoja hieman.

EU:n tuontirajoitukset Mustaltamereltä yhdessä heikkojen satonäkymien kanssa ovat tukeneet EU:n viljojen hintojen kehitystä. Vientikilpailun väheneminen Mustallamerellä Venäjän heikon sadon vuoksi nostaa vientihintoja. Lisäksi Mustanmeren alueen viljan tarjontaa laskee Ukrainan vain kohtalainen sato sekä viljapinta-alan siirtyminen öljykasveille tulevalla kaudella.

Kotimaan kokonaisviljasato on tänä vuonna kohtuullinen, noin 3,2 miljardia kiloa. Laatu vaihtelee alueellisesti. Joillakin alueilla kevään ja alkukesän kuivuus vaikeutti viljojen kasvuunlähtöä, ja toisaalta kasvukauden kuivuus ja kuumuus ja paikoin sattuneet rankkasateet vaikuttivat kasvuun viljojen laatua heikentäen. Viljaa, erityisesti kauraa tulee kuitenkin riittämään vientiin tänä vuonna.

Syysviljojen satotaso on heikohko. Rukiin sato pieneni noin 40 prosenttia viime vuoteen verrattuna lähinnä pienentyneen kylvöalan vuoksi. Syysvehnän sato vaihteli pääsääntöisesti välttävästä heikkoon. Kevätviljoista ohran viljelypinta-

ala on pienentynyt useana vuotena peräkkäin, mutta silti tämän vuoden kokonaissato oli määrältään lähes tavanomainen. Kauran kokonaissato kasvoi erityisesti kasvaneen pinta-alan ansiosta. Sekä ohran että kauran hehtolitrapainot jäivät paikoin alle teollisuuden vastaanottorajan. Ongelmina olivat myös muun muassa Fusarium-sieni ja punahome. Aikaisin tapahtuneet puinnit lisäsivät syysviljojen kylvöalaa.

Valkuaiskasvit menestyivät tänä satovuonna hyvin. Öljykasvien sato oli tyydyttävä, ja herneen sato oli hyvä. Herneen viljelypinta-ala on kasvanut jo usean vuoden ajan, ja tänä vuonna sato on kolmanneksen suurempi kuin viime vuonna.

Kotimaan viljan hintakehitys tasaantuu satovuoden edetessä. Viljojen kotimaan hinnat olivat jyrkässä laskusuunnassa sadonkorjuun ajan. Markkinoille tuli viljaa poikkeuksellisen paljon ennen puinteja, kun viljelijät myivät varastossa olutta viljaa. Tämä yhdessä kohtuullisen hyvän sadon kanssa laskee merkittävästi hintoja sadonkorjuun aikana. Viljojen hinnat laskevat tänä vuonna, ensi vuonna hintatasossa ei ole ennakoitavissa suuria muutoksia, hintakehitys on lievästi positiivinen.

Maitotuotteiden kysyntä maailmalla vahvistaa tuottajahintakehitystä loppuvuonna

Maidontuotannon kasvu jatkuu maailmanlaajuisesti erityisesti suurimpien maidontuottajamaiden, Intian ja Pakistanin, lisätessä lehmämäärää. Myös lehmien keskituotos nousee useissa maissa. Yhdysvaltojen maidontuotannon ennakoidaan kuitenkin päinvastoin vähenevän tilamäärän ja lehmien alanevan keskituotoksen myötä.

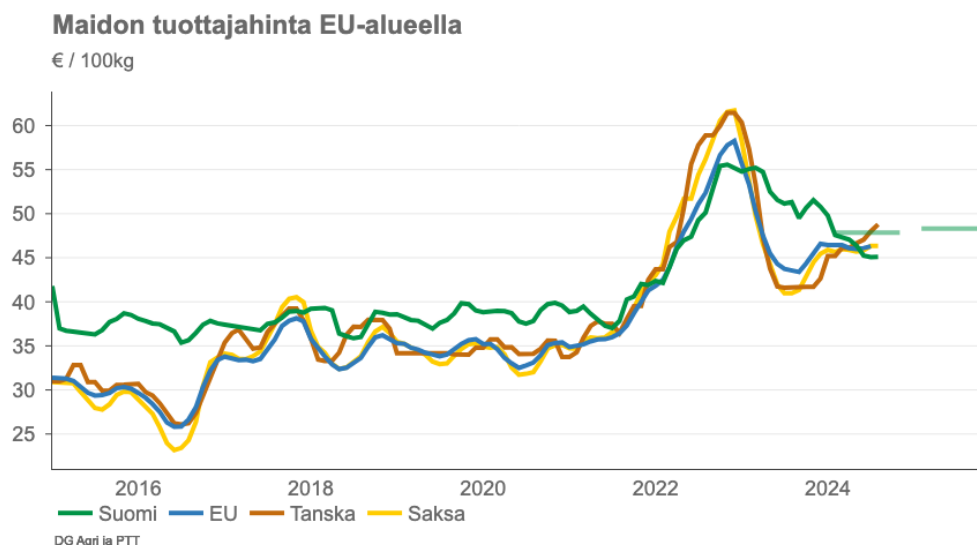
Maitotuotteiden kysyntä on vahvistunut maailmankaupassa tänä vuonna. Erityisesti juuston kulutus kasvaa Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa, ja voin kulutus kasvaa lisäksi etenkin Etelä- ja Koillis-Aasiassa. Samalla kuitenkin Euroopassa nestemäisten maitotuotteiden kysyntä hieman pienenee, kun niitä korvataan yhä enemmän kasviperäisillä tuotteilla.

Keskimääräinen maidon tuottajahinta on noussut EU:ssa, mihin on vaikuttanut erityisesti voin kysynnän kasvu ja hinnan nousu sekä maailmalla että EU:ssa. Voin kysynnän odotetaan myös pysyvän vahvana ennustekaudella. Myös maitojauheen hinnan nousu on vahvistanut maidon tuottajahinnan nousua EU-maissa.

Kotimaassa maidontuotanto jatkaa laskuaan tänä vuonna noin 1,5 prosenttia. Ensi vuonna tuotanto pienenee prosentin verran. Maidontuottajien lukumäärä putosi tänä keväänä alle neljän tuhannen. Vähentymisen jatkuu trendinomaisesti kahdeksan prosentin vuosivauhtia. Samalla maitotilojen keskimääräinen maidontuotantomäärä kasvaa, lehmien keskituotos jatkaa kasvuaan, ja lehmien kokonaislukumäärä pienenee.

Maidon tuottajahinta laskee Suomessa tänä vuonna keskimäärin noin 10 prosenttia. Viennin väheneminen näkyy osaltaan tuottajahinnan kehityksessä. Viennin vaikutus tuottajahintaan on suuri, koska viennin merkitys maitosektorilla on merkittävä. Maitojauheen viennin arvo Kiinaan on pienentynyt, vaikka Kiina on edelleen suurin Suomen maitojauheen vientikohde. Kiinan vientiin ennustekaudella tuo epävarmuutta muun muassa Kiinan aloittama tutkinta EU-tukien vaikutuksesta vientihintoihin. Myös tuontakilpailun lisääntyminen kuluttajamarkkinoilla on osaltaan vaikuttanut tuottajahinnan laskuun. Ensi vuonna maidon tuottajahinta nousee hieman.

Pitkällä aikavälillä kotimainen maidon tuottajahinta on hyvin vakaa. Se kuitenkin tarkoittaa, että tuottajahinta Suomessa reagoi hitaammin markkinamuutoksiin EU-hintoihin verrattuna. Keskimääräinen maidon tuottajahinta onkin tänä vuonna jäänyt jälkeen EU:n hintatasosta, mikä osaltaan luo nousupaineita kotimaan tuottajahintaan loppuvuoden aikana.

Maailmankaupan muutos jatkuu lihamarkkinoilla

Kiina on uhannut asettaa tuontirajoitteita EU:ssa tuotetulle sianlihalle suurimpien vientimaiden, kuten Espanjan ja Tanskan osalta. Tullimaksun toteutuessa osittain tai kokonaan vaikutukset EU:n sianlihasektorille olisivat merkittäviä. Jo valmiiksi haastavan viientiympäristön lisäksi tullimaksu johtaisi kovaan yllätarjontaan ja heikkenevään sianlihantuotannon kannattavuuteen, sillä EU:ssa sianlihantuotannon omavaraisuusaste on yli sata prosenttia. Tutkinta asian osalta kestää kuitenkin ensi vuoden puolelle. Tänä vuonna sektoriin kohdistuu muita välittömämpiä uhkia, kuten muita viejämaita huomattavasti korkeammat hinnat ja eläintaudit.

EU:n naudanlihantuotanto palautuu viime vuoden laskusta mutta pysyy pidemmän aikavälin vähenevässä trendissä lisääntyvän ympäristösääntelyn, kuten metsäkatoasetuksen vuoksi. Vähenevän tuotannon ja korkealla pysyneen hinnan vuoksi EU tulee menettämään markkinaosuuksia viennissä Brasilialle ja Australialle.

Siipikarjanlihan tuottajahinta on nousevassa trendissä. Sisämarkkinan kulutusnäköymät ovat positiiviset, ja lintuinfluenssasta johtuvia vientirajoituksia on poistettu, joten tuotannon odotetaan kasvavan nopeasti.

Suomen päivittäistavarakaupassa tilapäisesti elpyneen kysynnän ja foodservice-sektorin heikon kysynnän vuoksi naudanlihan pakkasvarastot ovat palautuneet normaalille tasolle. Teurasmäärät pysyvät vakaina loppuvuonna, ja keskiruhoainot palautuvat normaaliin vaihteluun ruuhkautuneiden teurastusten jälkeen. Palautuminen pidemmän aikavälin kulutustrendiin pitää määrät maltillisena myös ensi vuonna. Myös maidontuotannon näköymät heijastuvat naudanlihantuotantoon. Näiden syiden vuoksi naudanlihantuotanto tekee tänä vuonna korjausliikkeen ja laskee 0,5 prosenttia ja ensi vuonna 1 prosentin.

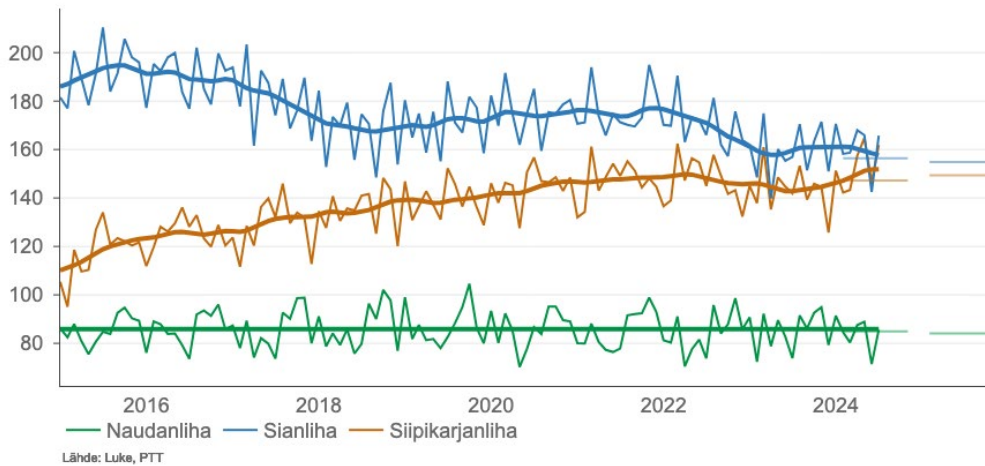
Sianlihantuotannon väheneminen hidastuu kotimaisen kulutuksen ja tuotannon välisen kuilun kutistuessa. Sektorille kohdistuu kuitenkin merkittäviä riskejä erityisesti Kiinan viennistä sekä tuontipaineesta mahdollisten EU:n vientirajoitusten seurauksena. Toisaalta Aasian vientiavaukset mahdollistavat lisäarvon tuottamisen alalle, johon teollisuus panostaa merkittävästi. Sianlihan tuotanto vähenee tänä vuonna 1,5 prosenttia ja ensi vuonna 1 prosentin.

Siipikarjanlihalla näköymät ovat valoisimmat uusista investoinneista, vientiavauksista ja kotimarkkinanäkymistä johtuen. Toisaalta voimakas tuonnin kasvu haastaa edelleen kotimaista tuotantoa, vaikka siipikarjanlihan kulutuksen osuus kasvaakin kokonaislihankulutuksesta. Tänä vuonna tuotanto kasvaa

lihalajeista eniten hyvien kulutusnäkömysten sekä palautumisen takia noin 2,5 prosenttia ja ensi vuonna 1,5 prosenttia.

Lihan tuotanto Suomessa

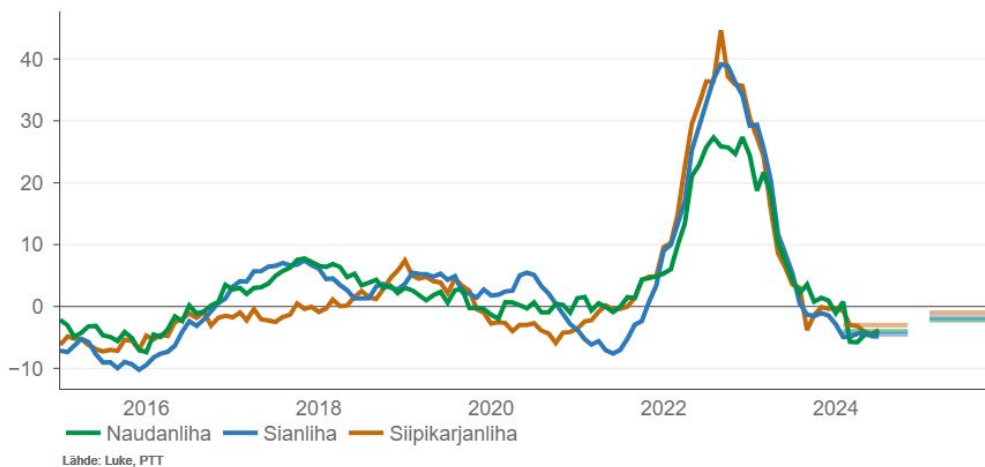
milj. kg / kk vuositasolla

Kotimarkkinoilla lihatalot ovat laskeneet lihojen tuottajahintoja vuoden mittaan. Punaisessa lihassa laskua on nähty eniten, lähinnä menekinedistämistoimena. Naudanlihan tuottajahinta laskee tänä vuonna 4 prosenttia, sianlihan 4,5 prosenttia ja siipikarjanlihan 3 prosenttia.

Lihan tuottajahintojen muutos Suomessa

%, vuosimuutos

Maatalouden yrittäjätulo laskee viime vuodesta

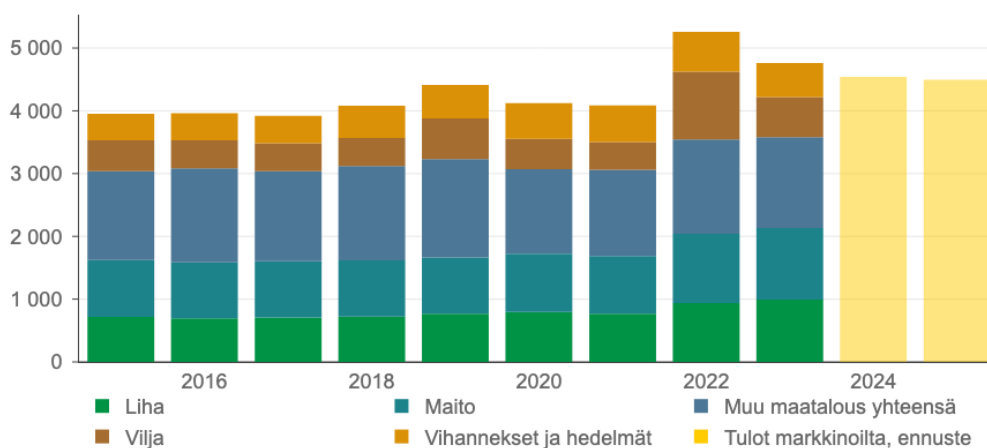
Maatalouden yrittäjätulo laskee tänä vuonna viime vuoteen verrattuna noin kahdeksan prosenttia. Myös viiden edellisen vuoden keskiarvoon verrattuna yrittäjätulo jää lähes kymmenen prosenttia pienemmäksi. Samaan aikaan viime vuosien voimakas inflaatio on syönyt yrittäjätulon reaalista arvoa. Elintarviketeollisuuden nihkeä kasvu ei juuri tuo helpotusta alkutuotannon näkymään. Erot kannattavuudessa tilojen välillä jatkavat kasvuaan. Yrittäjätulon kasvulle ei nähdä ensi vuonnakaan merkittäviä edellytyksiä, koska tuotantopanosten kustannukset pysyvät lähes tämän vuoden tasolla. Tuottajahintoihin ei ole nähtävissä suurta nousua eikä tuotantomääriin ole odotettavissa kasvua.

Tänä vuonna sekä kasvintuotannon että kotieläintuotannon tuottajahinnat ovat laskeneet enemmän kuin tuotantopanosten hinnat, jolloin markkinatulojen ja kulujen suhde on jatkanut heikentymistä viime vuodesta. Myös tuotantopanosten kustannukset ovat laskeneet, mutta kustannustaso jää korkeammaksi verrattuna kriisejä edeltävään aikaan. Viljan tuottajahintojen laskusta huolimatta kasvinviljelystä saadut tulot kokonaisuutena hieman kasvavat viime vuotta paremman satovuoden ja vihanneksista saatujen tulojen kasvun ansiosta.

Kotieläintuotannon volyymit pääosin pienenevät, joten yhdessä laskevien tuottajahintojen kanssa tämä pienentää kotieläintalouden tuloja markkinoilta. Erityisesti maidon tuottajahinnan lasku kymmenellä prosentilla pienentää maidon myyntituloa. Sekä kotieläintuotanto ja kasvintuotannon markkinatulot ovat samaa luokkaa viiden edellisen vuoden keskiarvoon verrattuna.

Maatalouden tulot markkinoilta tuotantosuunnittain

milj. €

Lähde: Eurostat ja PTT

Ruuan hinnan lasku jää tänä vuonna maltilliseksi

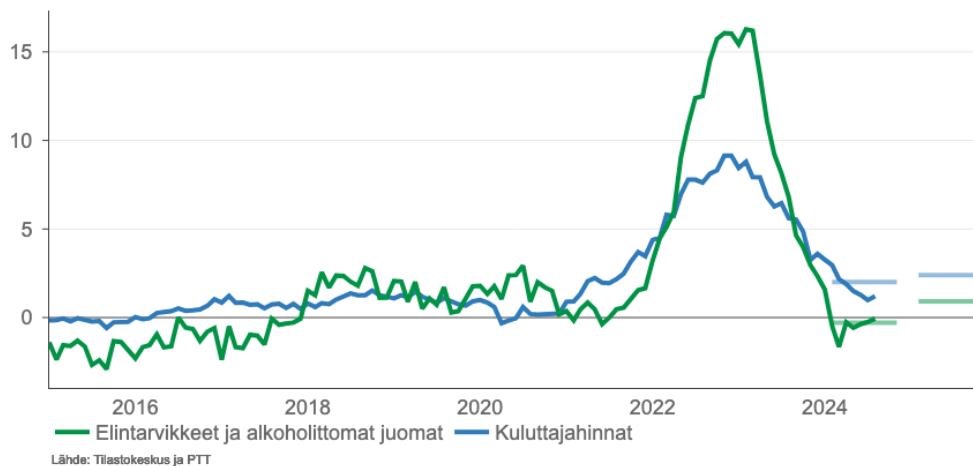
Ruuan hintakehitys on selvästi maltillistunut kahden edellisvuoden jälkeen. Korkeimmillaan ruuan hinta oli maaliskuussa 2023, tästä tasosta on tultu alaspäin parin prosentin verran (elokuu 2024).

Hintojen maltilliseen laskuun ja tasaantumiseen on vaikuttanut yleisesti elintarvikkeiden kustannusten nousun pysähtyminen. Maatalouden tuottajahintojen laskun myötä maatalousraaka-aineiden kustannus jalostavalle teollisuudelle on laskenut. Tämä näkyy selvästi esimerkiksi maitosektorilla, ja on välittynyt myös kuluttajahintoihin; maitotuotteiden hinnat laskevat tänä vuonna enemmän kuin lihatuotteiden hinnat. Leivän ja viljatuotteiden kategoriassa hintojen laskua ei juurikaan nähdä. Viljapohjaisten tuotteiden valmistuksessa kustannustasoon vaikuttavat enemmän työvoimakustannukset ja valmistuksen muut kustannukset.

Toisaalta eräiden tuontiraaka-aineiden (esim. kahvi, kaakao, appelsiinimehu) hinta on viime aikoina noussut jyrkästi, mikä näkyy tietyissä tuotteissa kuluttajahintojen nopeana nousuna. Myös palkkakustannuksissa elintarvikkeiden valmistuksessa ja -kaupassa on edelleen nousupaineita. Nämä yhdessä vaikuttavat siihen, ettei kustannuspuolelta tule merkittäviä laskupaineita ruuan kuluttajahintoihin. Tänä vuonna ruuan hinta laskee vuositasolla keskimäärin 0,3 prosenttia verrattuna edellisvuoteen. Ensi vuonna ruuan hinnan ennakoidaan nousevan prosentin verran.

Kuluttajahinnat ja ruuan hinta

%, muutos vuoden takaa

Kahvin, kaakaon ja appelsiinimehun raaka-ainehintojen nousun taustalla on sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen keskeisillä tuotantoalueilla, mikä pienentää

tuotantoa ja heikentää satonäkymiä. Tarjonnan heikentyessä hinnat nousevat. Raakakahvin hinta on noussut vuodentakaisesta merkittävästi. Kaakaon maailmanmarkkinahinta on noussut jyrkästi tämän vuoden puolella ja on yli kaksinkertainen vuoden takaiseen verrattuna. Tämä nostaa kustannuksia suklaanvalmistuksessa sekä kaakota ja suklaata sisältävien tuotteiden valmistuksessa esimerkiksi leipomoteollisuudessa. Appelsiinimehun hinta maailmanmarkkinoilla on ollut syyskuussa ennätyslukemissa. Yksittäisinä tuotteina näiden painoarvo kuluttajien ostoskorissa on pieni. Ilmastonmuutos on tulevaisuudessa yhä enemmän myös ruuan hintakehitykseen vaikuttava tekijä.

Ensi vuoden ruuan hinnan ennusteessa on huomioitu hallituksen talousarvioesityksen mukainen makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan korottaminen 14 prosentista 25,5 prosenttiin 1.6.2025 alkaen. Korotus nostaisi kyseisten tuotteiden hintoja korotushetkellä noin 10 prosenttia, mikäli korotus vietäisiin täysimääräisesti kuluttajahintoihin.

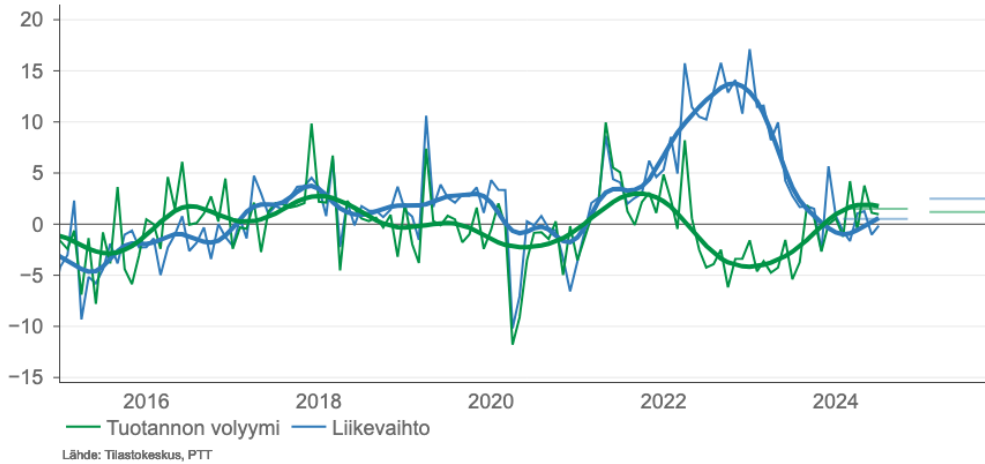
Myös EU:ssa ruuan hintataso pysyy korkealla. Sekä EU:ssa että euroalueella keskimääräinen ruuan hinnan vuosimuutos on viime kuukausina ollut vajaan kahden prosentin tasoa. Myös USA:ssa ruuan hintojen nousu on jatkunut, vuosimuutos on viime kuukausina ollut kahden prosentin tasoa.

Elintarviketeollisuuden tuotanto palautuu vähitellen

Kaksi vuotta peräjälkeen laskenut elintarviketeollisuuden volyyymi palautuu tänä ja ensi vuonna mutta jää vielä alle vertailuvuoden 2021. Yksityisen kulutuksen hienoinen pirstyminen näkyy teollisuuden tuotantomäärissä. Liikevaihdon kasvu sitä vastoin on nihkeää. Elintarviketeollisuuden liikevaihto oli vuoden ensimmäisellä puoliskolla viime vuoden tasolla; kotimaan liikevaihdon kehitys kääntyi miinukselle, mutta vientiliikevaihto kasvoi hieman viime vuoteen verrattuna. Tänä vuonna liikevaihdon kasvu jää vajaaseen prosenttiin. Ensi vuonna liikevaihto kasvaa hieman enemmän mutta maltillisesti sekä volyymin kasvun että hintojen kehityksen siivittämänä.

Elintarviketeollisuus

%, vuosimuutos, trendi ja työpäiväkorjattu

Elintarviketeollisuuden kustannustaso on pysynyt korkeana ja asettuu uuteen normaaliin. Yleisesti elintarvikkeiden tuottajahinnat - hinnat, joilla elintarvikevalmistajat myyvät tuotteensa - on laskenut vain reilun prosentin vuoden takaisesta. Kustannustasossa on kuitenkin vaihtelua alatoimialoittain, mikä heijastuu teollisuuden myyntihintoihin. Maidontuotannossa teollisuuden raaka-ainekustannukset ovat tulleet alaspäin enemmän kuin lihasektorilla. Leipomotuotteissa työvoimakustannukset ja muut kustannukset määrittävät pitkälti valmistuksen kustannustasoa. Joillakin toimialoilla raaka-aineiden nopea hintojen nousu luo painetta siirtää kustannusten nousua nopeasti kuluttajahintoihin. Ravintola- ja ruokapalvelusektorin heikko suhdannenäkymä ja vaisuhko kysyntä jarruttavat osaltaan elintarviketeollisuuden volyymin ja liikevaihdon kasvua.

Elintarviketeollisuuden investointiympäristö säilyy haastavana, eikä investoinneissa juuri nähdä kasvua. Merkittävä osa investoinneista on korjausinvestointeja. Makeisten ja suklaan arvonlisäveroon kaavailtu korotus on jäädyttänyt makeisteollisuuden investointeja. Kestävyyteen liittyvän sääntely lisääntyminen edellyttää toimialalta muun muassa uusia raportointijärjestelmiä, mikä lisää kustannuksia.

Kysynnän kehitys ratkaisevaa elintarviketeollisuudelle

Kuluttajien hintatietoisuus jatkuu vahvana ennustekaudella. Edullisten tuotteiden suosio kuluttajien valintapäätöksissä jatkuu, ja kaupan omien merkkien kulutuksen ennakoidaan jonkin verran kasvavan. Elintarvikkeiden kulutuksen volyymi laski vuosina 2022 ja 2023 ruuan hinnan noustua poikkeuksellisen nopeasti lyhyessä ajassa. Tänä ja ensi vuonna kulutus kasvaa hieman, kun kotitalouksien ostovoima vähitellen kohentuu inflaation hidastuttua, palkkojen nousun myötä ja markkinakorkojen kääntyttyä laskuun.

Kuluttajien luottamus oman taloutensa kehitykseen on kuitenkin edelleen heikkoa, ja epävarmuutta lisää työllisyystilanteen kehitys ja yleinen maailmanpolitiinen epävarmuus. Syyskuun alusta voimaan tullut yleisen arvonlisäverokannan korotus myös osaltaan hidastaa ostovoiman palautumista. Kysynnän pirsitymisen odotetaan näkyvän vahvemmin ensi vuonna, mutta jo tänä vuonna elintarvikkeiden myynti päivittäistavarakaupassa kasvaa kahden laskuvuoden jälkeen. Epävarmuutta on kuitenkin siinä, missä määrin elintarvikkeiden ostopäätöksiin vaikuttaa kotitalouksien muut hankinnat.

Suomessa lihan kulutus on laskenut loivasti muutaman vuoden ja jatkaa laskuaan ennustekaudella maltillisesti, tämä näkyy erityisesti punaisessa lihassa. Siipikarjanlihan per capita -kulutus ohitti viime vuonna sianlihan kulutuksen, ja ennustekaudella siipikarjanlihan kulutus kasvaa edelleen. Nestemäisten maitotuotteiden kulutus sitä vastoin jatkaa laskuaan, kun taas maito- ja kasvipohjaisten välipalatuotteiden kysyntä kasvaa. Kasviproteiinituotteiden kysyntä kasvaa hitaasti ennustekaudella.

Kansainvälisen kaupan jännitteet elintarvikeviennissä kasvavat

Kansainvälisen kaupan jännitteisyys lisää elintarvikevientiin liittyviä riskejä. Riskit voivat realisoitua erityisesti kaupankäynnissä Kiinan kanssa. Kiina nojaa vientivetoiseen kasvustrategiaan, ja sen panostukset viennin kiihdyttämiseksi vaikuttavat kansainvälisen kaupan dynamiikkaan. Suomen elintarvikevientiin ja kansainvälisiin kauppavirtoihin vaikutukset voivat olla joko suoria tai epäsuoria. Erilaisia tariffeja ja vastatulleja tullaan hyvin todennäköisesti näkemään EU:n ja Kiinan välillä.

Viime vuonna maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden viennin sekä tuonnin arvo laski muutamia prosentteja. Tuonnin arvosta reilu neljännes oli elintarviketalotteita. Kiinan-viennin pieneneminen on vaikuttanut sekä maito- että lihasektoriin. Kiinan markkinoilta haetaan kuitenkin edelleen kasvua. Lihasektorilla viime vuoden lopulla Suomen ja Kiinan välille solmittu vientiehtosopimus mahdollistaa siipikarjanlihan viennin Kiinaan. Myös maitosektorilla Kiina on tärkeä kauppakumppani EU:n ulkopuolisista maista.

Elintarvikeviennin arvo kasvaa tänä ja ensi vuonna hieman, mutta kasvuluvut ovat maltillisia ottaen huomioon kansainvälisen kaupan toimintaympäristöön liittyvät riskit. Elintarvikeviennin ympärillä on positiivista virettä, mutta uusien avauksien realisoituminen kannattavana vintinä voi viedä vuosia. Kevään aikana nähtiin notkahdus viennissä poliittisten lakkojen takia, tätä kurottiin umpeen loppukeväästä. Kasvua odotetaan erityisesti maitosektorin viennistä. Myös kohtuullisesta viljasadosta riittää viljaa vientiin.

Tuonnin määrä kasvaa tänä vuonna, vaikka se ei välttämättä näy merkittävänä tuonnin arvon kasvuna. Hintojen nousua edullisempien tuotteiden suosio näkyy tuonnissa teollisissa elintarvikkeissa. Tuontikiipailu lisääntyy myös maitosektorilla muun muassa välipalatuotteissa.

Keskeiset ennustemuuttujat

	2023	2024e	2025e
Leipävehnän tuottajahinta ¹	-21,1 %	-19 %	2 %
Rehuohran tuottajahinta ¹	-22,6 %	-17 %	2 %
Elintarvikekauran tuottajahinta ¹	-14,5 %	-19 %	2 %
Naudanlihan tuottajahinta	8,6 %	-4 %	-2 %
Sianlihan tuottajahinta	9,4 %	-4,5 %	-2 %
Sipikarjanlihan tuottajahinta	8,8 %	-3 %	-1 %
Maidon tuottajahinta	7,6 %	-10 %	2 %
Lannoitteiden hinnat	-38,2 %	-6 %	-1 %
Energian hinta	-6,3 %	-5 %	-2 %
Rehujen hinnat	-7,1 %	-10 %	1 %
Maatalouden yrittäjätulo ²	-22,8 %	-7,7 %	-2,5 %
Ruuan kuluttajahinta (elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat)	9,0 %	-0,3 %	1%
Vilja ja leipä tuotteet, kuluttajahinta	11,8 %	-0,1 %	1 %
Liha, kuluttajahinta	8,4 %	-1,2 %	0,5 %
Maitotuotteet, juustot ja kananmunat; kuluttajahinta	10,3 %	-2,6 %	0,5 %
Elintarviketeollisuuden volyymi	-2,5 %	1,3 %	1,2 %
Elintarviketeollisuuden ³ liikevaihto	5,1 %	0,5 %	2,5 %
Elintarvikeviennin arvo	-5,9 %	2 %	3 %
Elintarviketuonnin arvo	-1,3 %	2 %	2 %

- 1) Tuottajahinta on satovuoden hinta 2023/24, 2024/25e ja 2025/26e.
- 2) Maatalouden yrittäjätulon vuoden 2023 tieto perustuu Eurostatin ennakkotietoon.
- 3) Sekä elintarvikkeiden (TOL10) ja juomien (TOL11) valmistus.

Ennusteen taustalla on käytetty mm. seuraavia tilasto- ja muita lähteitä: Eurostat, EU Agriculture Outlooks, FAO, International Grains Council (IGC), Luonnonvarakeskus, OECD, Päivittäistavarakauppa ry, Tilastokeskus, Tulli ja USDA WASDE -report.